

3 березня 2025

Розширений пошук

пошук

[ПРО "УК"](#) [ОГОЛОШЕННЯ](#) [АРХІВ](#) [ПЕРЕДПЛАТА](#) [КОНТАКТИ](#) [ФОТОФАКТ](#) [ПРОШУ СЛОВА](#)[УРЯД: РІШЕННЯ І ДІЇ](#)[ОФІЦІЙНО](#)[СОЦПОЛІТИКА](#)[ЕКОНОМІКА](#)[УКРАЇНА І СВІТ](#)[СУСПІЛЬСТВО](#)[ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА](#)[СПОРТ](#)[ДОКУМЕНТИ](#)[ІНФОГРАФІКА](#)[ФОТОГАЛЕРЕЯ](#)[Увійти](#) | [Зареєструватись](#)

Розширений пошук

[Уряд: рішення і дії](#)[Офіційно](#)[Соцполітика](#)[Економіка](#)[Україна і світ](#)[Суспільство](#)[Гуманітарна політика](#)[Спорт](#)[Документи](#)[Інфографіка](#)[Фотогалерея](#)[Про "УК"](#)[Оголошення](#)[Архів](#)[Передплата](#)[Контакти](#)[Фотофакт](#)[Прощу слова](#)[Погортай свіжий номер](#)

2 вересня 2023



## Польський юрист і фотограф Адам Касперкевич: «Жодного зі злочинів проти культури в Україні не можна залишити непокараним»

Нещодавно в Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г.Короленка відкрили фотовиставку журналіста, фотографа та юриста з польського міста Ченстохова Адама Касперкевича «Libricide. Фотодокази воєнних злочинів Росії проти українських бібліотек».

На виставці представлено понад два десятки фотодокументальних світлин, на яких автор зафіксував зруйновані та пошкоджені бібліотеки у громадах Харківської області. Виставка — частина більш масштабного проекту «Ліброцид», який Адам Касперкевич розпочав ще торік. Відтоді він відвідав населені пункти Харківської області Старий Салтів, Шевченкове, Шестакове, Слатине, Дергачі, Великий Бурлук, в яких документував злочини росіян проти культурної спадщини українців.



Адам Касперкевич фотографує зруйнований ліцей у місті Лозова. Фото автора

#### — Як народилась ідея проєкту «Ліброцид» і чому ви взялися за цю тему?

— На початку війни, коли в Польщі з'явилося багато українських біженців, разом з іншими адвокатами я долучився до надання їм правової допомоги. Тоді я лише починав займатися репортажною зйомкою і подумав, що треба документувати долі біженців. Спочатку фотографував людей на залізничних станціях, потім відвідував біженців у старій офісній будівлі, яку нашвидкуруч пристосували під житло. Згодом вирішив поїхати до Львова, щоб на власні очі побачити, як живе місто в тилу війни. Підсумком цієї поїздки став фоторепортаж «Я хотів побачити і розповісти», опублікований у місцевій пресі про українських переселенців. Він вийшов двома мовами — польською й українською.

Я усвідомлював важливість особистого спостереження за тими подіями, на основі яких готував свої фоторепортажі. І тоді ж усвідомив, що Україна стане для мене тим місцем, куди повернуся. Згодом побував в місті Бородянка під Києвом, де знімав наслідки війни, а також в Херсоні, де задокументував евакуацію населення після підриву греблі в Новій Каховці. Усі поїздки організовував самостійно за власний кошт.

Для роботи в Україні отримав прескартку, оскільки співпрацюю з польськими місцевими тижневиками, які видає Petit Groupe sp.z o.o. (Nowa Gazeta Czstochowska, Gazeta Lubliniecka, Gazeta Kobucka). Але мене не цікавили одноденні сенсації, життя яких закінчується наступним випуском щоденної газети. Я хотів спостерігати, як із плином часу змінюються зруйновані міста і села та долі людей. Лише така широка перспектива дає змогу краще зрозуміти механізми, що керують історією, яка записана в підручниках, і локальною, що часто має особистісний вимір.

Із кожною наступною поїздкою в Україну я усвідомлював, що ключову роль у цьому відіграє правильна відповідь на запитання: чому їду і що хочу розповісти? Знайти відповідь на це запитання мені допоміг Маріуш Форецький, відомий фотожурналіст. Він подивився мої фотографії з України і після хвилини роздумів сказав: «Адаме, цікавими були твої фотографії з бібліотеки у Львові, спробуй продовжити цю тему. Фотографуй знищені бібліотеки».

Мене наче блискавкою вдарило. Адже я дуже добре знаю, наскільки важливий під час війни захист національної ідентичності. Розпочинаючи проєкт, який полягав у фотографуванні українських бібліотек, котрі стали об'єктом нападу російського агресора, я замислився, яку назву дати цій справі. А оскільки я юрист і адвокат, мені одразу спало на думку слово *libricide*, або книгобвбивство.

#### — Який зміст ви вкладаєте в цю назву? В Україні цього терміна фактично не використовують.

— Явищу лібрициду присвячено фундаментальну працю дослідниці з Гавайського університету Ребекки Кнут, опубліковану 2000 року «Лібрицид: спонсорване режимом знищення книжок і бібліотек у XX столітті». Вона пояснює механізм режимного руйнування книжок і бібліотек у XX столітті з ідеологічних причин. Як пише дослідниця, бібліоцид — частина систематичного плану зі знищення національної та державної ідентичності певної соціальної групи. Саме це ставить собі за мету російський агресор — ліквідація державності України, позбавлення українців права на особливу національну, етнічну та культурну ідентичність, нав'язування Україні та її жителям власного бачення світу. Згадайте сумнозвісну статтю путіна від 12 липня 2020 року, в якій він прямо заявив, що сучасна Україна — цілковитий витвір радянської епохи, і росіяни, білоруси та українці — один народ. Або тези головного путінського пропагандиста тімофея сергеева, який заявляв, що після завершення так званої спецоперації Україна має зникнути як незалежна країна, має бути позбавлена територіальної цілісності, культурної ідентичності та назви. Для досягнення цієї мети путін не лише вбиває жителів України, але й викрадає українських дітей, свідомо руйнує музеї, театри та пам'ятники, бібліотеки, храми — об'єкти культурної спадщини, що, відповідно до Гаазької конвенції 1954 року, є воєнним злочиним.

Хочу нагадати, що, за даними українського Міністерства культури та інформаційної політики, внаслідок російської агресії в Україні було пошкоджено понад 1600 об'єктів культурної інфраструктури, серед яких 760 клубних закладів, 607 бібліотек, 90 музеїв і галерей, 28 театрів та філармоній, 120 закладів мистецької освіти. Жоден із цих злочинів не можна залишити непокараним навіть через десятки років.

#### **— Свого часу поляки також пережили подібний досвід. Чи проводите ви історичні паралелі між Україною і Польщею?**

— Так, безперечно. Ми, поляки, маємо схожий історичний досвід з українцями. Нам теж відмовляли у праві на власну державність культуру. Свого часу адольф гітлер називав Польщу, яка відновила свою незалежність 1918 року, «позашлюбною дитиною Версальського договору». Після вторгнення в нашу країну 1939-го нацисти почали систематично знищувати польські бібліотеки. Те саме намагався зробити путін, який напав на Україну під гаслом її денацифікації. Цілковито очевидно, що він свідомо дублює політику нацистів у їхній божевільній війні, евфемістично названій «спецоперацією». Тому ми, поляки, чудово розуміємо, що путін і його уряд ведуть війну не лише за українську землю, вони хочуть захопити розум і душі людей, які живуть в Україні.

#### **— Здається, про злочини рашистів в Україні уже знає весь світ і через поширення фото- та відеоматеріалів. Ви вважаєте, що цього замало?**

— Насправді знято не дуже багато, особливо про злочини проти культурної спадщини. Нині на першому плані — трагедії людей, зокрема дітей, які стали жертвами війни. Але потрібно документувати і злочини проти культури та окремих її об'єктів — бібліотек. Потрібно розповідати світові, навіщо російський агресор це робить і яку загрозу він становить для всього цивілізованого людства. Свого часу адольф гітлер вимовив слова: «Жоден народ не живе довше, ніж матеріальні свідчення його культури». росіяни діють у той самий спосіб з тими самими ідеологічними мотивами: нівелювати українську культуру й підірвати її матеріальну базу. Це дуже добре видно на прикладі знищення бібліотек.

Наведу лише кілька прикладів цілеспрямованих нападів російського агресора на бібліотеки в Україні. Під час окупації окупанти обікрали Херсонську обласну універсальну наукову бібліотеку ім. Олесея Гончара та вивезли її найцінніші фонди, серед яких рідкісні видання XVIII століття, безцінні мініатюрні видання, книжки з автографами Олесея Гончара, Євгена Тарле, Миколи Бажана, Якова Баша, Чингіза Айтматова, унікальні видання творів Тараса Шевченка, Миколи Куліша, Євгена Маланюка та інших.

Звіти місцевих бібліотекарів свідчать, що всі бібліотеки Маріуполя було зруйновано або значно пошкоджено. Бібліотечні фонди окупанти вивозили з Маріуполя, нахабно пояснюючи це тим, що вони «забрали їх на зберігання». А вигляд зруйнованих бібліотек, які я бачив у маленьких містечках Харківської області, просто шокує. У Старому Салтові, крім житлових будинків, окупанти навмисно зруйнували школу, будинок культури, дитячий садок, лікарню та церкву. Ірина Коряк, начальник відділу культури і туризму у Старому Салтові, розповіла, що після того, як українська армія вигнала загарбників, жителі рятували вцілілі книжки. Тепер бібліотека відновила діяльність в одній із кімнат місцевого будинку культури.

У селищі Шевченкове окупанти катували полонених у підвалі бібліотеки, а в бібліотеці села Шестакове облаштували собі військовий штаб. На стінах будівлі видно сліди бездумного кулеметного вогню, а всередині бібліотеки розкидані книжки і сміття. Усе це має вигляд як символічне послання читачам: ми забираємо не лише ваше життя, а й вашу надію на повоєнне повноцінне життя. Ось чому захист бібліотек під час війни, і коли це неможливо, документування руйнувань, яких вони зазнають, стають такими самими важливими, як захист населення.

#### **— Що вас найбільше вразило, коли ви побували у громадах на Харківщині?**

— Завдяки співпраці з Харківською обласною бібліотекою для дітей я познайомився з багатьма фахівцями бібліотечної галузі, які працювали в умовах тимчасової окупації й допомагали рятувати бібліотечні фонди. Приміром, у селищі Слатине Дергачівської громади я фотографував зруйновану окупантами бібліотеку і випадково зустрів біля неї завідувачку цього закладу Тамару Козел. Вона саме переносила вцілілі книжки до себе додому, де сушила їх на сонці, щоб зберегти і в майбутньому повернути читачам. Ця історія неабияк мене зворушила, і я присвятив їй окремий фоторепортаж.

Вразила й історія Харківської обласної державної бібліотеки імені В. Г. Короленка, найстарішої книгозбірні на Слобожанщині. Головний корпус бібліотеки — пам'ятка архітектури та містобудування державного значення. На початку 2022 року під час бомбардування